

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

Τῆς ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΑΝ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρδακείῳ κλπ.

ΕΝ ΤῆΙ ΗΜΕΔΑΠῆΙ
Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16. ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

ΕΝ ΤῆΙ ΑΛΛΟΔΑΠῆΙ
Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα
φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἄριθ. 33

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἀπριλίου 1893.

Ἔτος Α'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Μία εὐγενὴς φωνὴ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν σχολείων. — Περὶ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων. — Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὡς παιδαγ. καθίδρυμα. — Περὶ ὑποδιδασκαλείων. — Μελέται τοῦ διδασκάλου. — Σύμμικτα.

ΜΙΑ ΕΥΓΕΝΗΣ ΦΩΝΗ ΕΝ ΤῶΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῶΙ ΥΠΕΡ ΤῶΝ ΔΗΜΟΤΙΚῶΝ ΣΧΟΛΕΙῶΝ

Ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου καὶ ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κ. Στ. Στρέϊτ ὁμιλῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ περὶ τῶν αἰτιάσεων, αἵτινες ἀπευθύνονται κατὰ τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν ὡς ὑπαιτίου δῆθεν τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν δυσπραγίας καὶ τοῦ ἀνωμάλου πολιτικοῦ βίου εἶπε τοὺς ἐξῆς ἀξιοσημειώτους λόγους : « Νομίζω ὅτι ἐκεῖνο, εἰς ὃ κυρίως πρέπει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς οἰαδήποτε κοινωνία εἶναι ἡ ποιοτικὴ βελτίωσις αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας, νομίζω ὅτι οἰοσδήποτε νόμος καὶ ὁ τελειότατος πάντων δὲν ἀρκεῖ, ἵνα καταστήσῃ εὐστοχον τὴν δρᾶσιν τῆς πολιτείας, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ τελειότατος νόμος δὲν ἀρκεῖ, ἵνα ἐπιτύχῃ τὰ ἀποτελέσματα τὰ σκοπούμενα διὰ κανονισμοῦ ἐξωτερικῆς τινος σχέσεως. Ἡ ψυχὴ τοῦ νόμου εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι καλοῦνται νὰ τὸν ἐφαρμόσωσι καὶ τῶν ὁποίων τὰς σχέσεις θὰ ρυθμίσῃ. Ὅα σὰς εἶπα τι, τὸ ὅποιον θὰ φανῇ γελοῖον ἴσως εἰς ἐλαφροὺς ἐξ ἡμῶν, ἐὰν συμβαίη νὰ εἶναι τις μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου ἐλαφρός. Εἰς τοῦτο ὁμῶς ἐγὼ ἔχω πεποιθήσιν. Ἐὰν θέλετε νὰ ἀποκτήσῃτε πολιτεῖαν ἑλληνικὴν οἶαν τὴν ποθεῖτε καὶ οἶαν τὴν ποθῶ, ἠξέυρετε πόθεν θὰ ἀρχίσῃτε ; ἀπὸ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Βελτιώσατε τὰ σχολεῖα, ἵνα βελτιώσῃτε τὴν τάξιν τῶν ἐκλογέων. Βελτιουμένων δὲ τούτων θὰ ἐπέλθῃ ἀναγκαίως καὶ ἡ βελτίωσις τῶν ἐκλογίμων. Ἄν δὲ οὕτως ἐπιτύχῃτε τὴν βελτίωσιν τοῦ ποιῶ τῶν ἐκλογίμων, ἐπειδὴ οὗτοι θὰ ὑποδείξωσι τοὺς πιθανοὺς συμπράκτορας τοῦ μονάρχου, θὰ ἐπιτύχῃτε τὴν

βελτίωσιν καὶ τούτων. Ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι ζητοῦμεν τὸ καλλίτερον διὰ μεταβολῶν ἀποτόμων ἀπὸ τῆς σήμερον μέχρι τῆς αὔριον, χωρὶς νὰ ἐπιτυχάνωμεν, ἢ δὲ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ἀντὶ τῆς ζητουμένης βελτιώσεως ἐνίοτε ἐπιτυχάνομεν τὸ χειρότερον ».

Τοιαύτη μεγάλη περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν καλῶν σχολείων γνώμη λεγομένη ἐν ἐπιτοχῇ, καθ' ἣν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κράτους διαλύει τὰ Διδασκαλεῖα καὶ καταργεῖ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς μία διαμαρτύρησις κατὰ τοιαύτης παρεκτροπῆς. Εἰς ἡμᾶς, οἵτινες γινώσκομεν ἔνθεν μὲν τίνα ἀποστολὴν ἐξεπλήρωσεν ἐκπολιτιστικὴν καὶ ἐκπληροῖ ὁ δημοδιδάσκαλος τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, καὶ τίνα πρόνοιαν ἐκεῖ λαμβάνουσιν οἱ κυβερνήται καὶ ἡ κοινωνία περὶ τελειότερας μορφώσεως τῶν πολιτῶν, ἔνθεν δὲ πόσον ταπεινὴν παρ' ἡμῖν γνώμην ἔχουσι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ πόσον ἀνάλητοι δεικνύονται εἰς τὰς ἀτασθαλίαις τῶν κυβερνώντων πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν δημοτικῶν σχολείων, οὓς κατέστησαν διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων παύσεων καὶ μεταθέσεων, διὰ τῆς καθυστερήσεως τοῦ μισθοῦ τῶν γυμνητευσάντων καὶ πεινῶντας, ἡ γνώμη τοῦ κ. Στρέϊτ ἐφάνη ὡς ἡὺς εὐτυχεστέρων χρόνων καὶ ἐσπεύσαμεν καὶ δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς νὰ ἐκφράσωμεν αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν καὶ ἤδη ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει ἐξαιροῦμεν τοῦτο. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις δικὰ νὰ προοδεύσῃ πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ καὶ ἀγαπηθῇ παρ' ὅλων καὶ παρὰ τῶν Κυβερνητῶν, καὶ παρὰ τῶν δικαστικῶν καὶ παρὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ παρὰ τῶν ἐπιστημόνων καὶ παρὰ τῶν τεχνιτῶν καὶ παρὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ γείνη ἰδίᾳ ἐργασία. Φωνὴ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑπερτάτου ἐθνικοῦ διδασκαλείου φθάνει

εις τὰ ὅσα καὶ τῶν ἐντὸς καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος βιούτων ὁμοφύλων καὶ ἐξεγείρει τὸν ζῆλον αὐτῶν πρὸς συνδρομὴν τῶν σχολείων, ἅτινα εἶναι ἀσάλευτος βᾶσις τῆς εὐδαιμονίας τῶν λαῶν. Ἡ ἐπιστολή, ἣν ἐγράψαμεν τῷ κυρίῳ Στ. Στρέϊτ, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πρὸς τὸν Κύριον Στ. Στρέϊτ, καθηγητὴν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κλπ. κλπ.

Ἄ' Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4029 φύλλῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνέγνωσα τὴν σοφὴν Ὑμῶν γνώμην περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἣν ἐξηνέγκετε ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῶν προτεινομένων διαφόρων μέσων πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἡμῶν γινομένων κακῶν. Ὡς φίλος τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως καὶ ἐλάχιστος αὐτῆς ἐργάτης ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν λαμβάνων τὴν τιμὴν καὶ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου ἐπὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ ὑμῶν τούτῃ, καὶ γίνωσι τοῖς φοιτηταῖς καταληπτὰ τὰ ἀγαθὰ, ἃ φέρουσιν εἰς τὸν λαὸν τὰ καλὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὧν δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ἡ ἀποστολὴ δὲν φαίνεται προσηκόντως ἐκτιμωμένη. Εὐχομαι τὸ εὐγενὲς Ὑμῶν παράδειγμα νὰ εὕρῃ μιμητὰς καὶ πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καθηγηταί, καιροῦ τυχόντες, νὰ καταδεικνύωσιν εἰς τοὺς φοιτητὰς τὴν ἀποστολὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ νὰ ζητῶσι νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς φίλους καὶ ὑποστηρικτὰς αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐνθυμοῦμαι τί λέγεται καὶ τί γίνεταί ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Herder καὶ Fichte μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὑπὸ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀνδρῶν πρὸς δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ νομίζω ὅτι προσφέρετε ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν μεγάλην στρέφοντες τῶν νεαρῶν ἐπιστημόνων τὴν προσοχὴν εἰς τὸ παρημελημένον παρ' ἡμῖν δημοτικὸν σχολεῖον. Εἶναι δὲ ἀδύνατον διδασκαλία ἀπὸ τῆς περιωπῆς Ὑμῶν πρὸς τοὺς φοιτητὰς γινομένη νὰ μὴ ἐπιδράσῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τοῦ ἔθνους.»

Μετὰ βαθυτάτης ὑπολήψεως.

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Γ'

(συνέχεια καὶ τέλος: ἴδε φύλλον 13 «Ἐκπαίδευσως»).

Ὁ ἡμέτερος σχολικὸς νόμος τοῦ 1834 ἐξαρτᾷ τὴν διοίκησιν τῶν σχολείων ἐνθεν μὲν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐνθεν δὲ ἐκ τριῶν συμβουλίων ἅτινα καλεῖ ἐπιτόπιον ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν τῶν σχολείων, ἐπαρχιακὴν ἐπιτροπὴν καὶ νομαρχιακὴν ἐπιτροπὴν. Καὶ ἡ μὲν ἐπιτόπιος ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν σχολείων ἀπαρτίζεται ἐκ τεσσάρων μέχρι τοῦ πολὺ ἐξ μελῶν, ἐκ τοῦ δημάρχου, τοῦ ἱερέως καὶ δύο μέχρι τεσσάρων πολιτῶν ἢ δὲ ἐπαρχιακῆ ἐπιτροπῆ ἀπαρτίζεται ἐξ ἐξ μέχρι τοῦ πολὺ ὀκτώ

μελῶν, ἐκ τοῦ ἐπαρχου, τοῦ εἰρηνοδίκου, ἐνὸς ἱερέως, ἐνὸς ἑλληνοδιδασκάλου καὶ δύο μέχρι τεσσάρων πολιτῶν ἢ δὲ νομαρχιακῆ ἐπιτροπεία ἀπαρτίζεται πάλιν ἐξ ἐξ μέχρι ὀκτώ μελῶν, ἐκ τοῦ νομάρχου, τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου, ἐνὸς κληρικοῦ, ἐνὸς καθηγητοῦ καὶ δύο μέχρι τεσσάρων πολιτῶν. Ὡστε κατὰ τὸν νόμον τοῦτον τὸ σύστημα τῆς διαίκεσως τῶν σχολείων φέρει τὸν τύπον τῶν συμβουλίων καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν ἀνδρῶν, πλὴν τῆς ἀνωτάτης σχολικῆς ἀρχῆς, ἐνθα ὁ ὑπεύθυνος ὑπουργὸς διαχειρίζεται τὴν ἐξουσίαν μόνον σύμβουλον ἔχων τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Εἶναι δὲ ἡ διοίκησις αὕτη κατὰ τὸν νόμον ἱεραρχικὴ, ἢ ἐπιτόπιος ἐφορεία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν, αὕτη δὲ πάλιν εἰς τὴν νομαρχιακὴν καὶ ἡ νομαρχιακὴ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διοικήσεως ἔχει πολλὰς ἑλλείψεις τὰς ἐξῆς.

1) Ἐνεκα τῶν ὑπαρχουσῶν μεταξύ τῆς ἀνωτάτης σχολικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κατωτάτης διαμέσων σχολικῶν ἐξουσιῶν, καθίσταται ὁ μηχανισμὸς τῆς διοικήσεως δυσχερὴς καὶ δυσκίνητος. Διὰ νὰ ἔλθῃ μία ὑπόθεσις εἰς τὸ κέντρον πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ τῶν μεσαζόντων σταθμῶν, καὶ παρέρχεται οὕτω χρόνος πολὺς πρὸς βλάβην τοῦ σχολείου, οὐχὶ δὲ σπανίως αὕτη ἐν τῷ μεταξύ ἀπόλλυται ἢ λαμβάνει ἄλλην φάσιν, ὅπερ εἶναι λίαν κακὸν διὰ τὴν ἐπιτόπιον ἐφορείαν τὴν ἀμέσως ἐνδιαφερομένην διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ σχολείου καὶ μὴ εἰσακουομένην. 2) Τὸ σύστημα τῶν συμβουλίων εἶναι βεβαίως προτιμότερον τῆς γραφειοκρατίας, ἀλλ' ὅπως εὐδοκιμήσῃ ἀπαιτεῖ νὰ ἀποτελῆται ἐκ τῶν καταλλήλων προσώπων. Μεγάλην δ' ἑλλειψιν εὐρίσκωμεν ὅτι ἐν τοῖς σχολικοῖς συμβουλοῖς τοῦ νόμου δὲν ὑπάρχει δημοδιδάσκαλος οὐδεὶς, ὅστις γινώσκων τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα τῆς σχολικῆς ὑπηρεσίας καλλίτερον παντὸς ἄλλου θὰ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας καὶ θὰ ἀπέβαινε ἢ ψυχὴ αὐτῶν. Ὁ λόγος, ὃν φέρουσι, κατὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ δημοδιδασκάλου ἐν τῷ συμβουλίῳ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐπιτηρούμενος καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἐπιτηρῶν, εἶναι λόγος τῆς γραφειοκρατίας, ἣτις αὐτάρκη ἑαυτὴν θεωροῦσα καὶ ἀλαζονευομένη περιφρονεῖ πᾶσαν σύμπεραξιν μάλιστα δὲ δημοδιδασκάλων, οὓς ἐσυνήθισε νὰ θεωρῇ εὐτελεῖ ὄντα. Ἄλλ' οἱ καιροὶ τῶρα καὶ τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Οἱ δημοδιδάσκαλοι λαμβάνουσι καλὴν καὶ εἰδικὴν ἐν τοῖς διδασκαλείοις παιδευσιν, ἄγονται δὲ εἰς τὸ ἔργον τῶν ὑψηλοτέρων λόγων καὶ ποθοῦσι καὶ οὕτοι ἴσως διακαέστερον παντὸς ἄλλου τὴν καλὴν τῶν σχολείων καὶ ἀπρόσκοπον λειτουργίαν, ἔχουσι δὲ τὴν εὐγενῆ αὐταπάρησιν νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ ἀνάψουσιν, καὶ ὑγίαν, καὶ μισθόν. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι συμφέρον τῶν σχολείων νὰ μὴ χρησιμοποιηθῶσι τῶν δημοδιδασκάλων ἢ πείρα πρὸς τὸ καλὸν τῶν σχολείων. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ἐν τῷ σχολικῷ συμ-

βουλίῳ, ὅπερ πρέπει νὰ ἀποτελεσθῇ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκάστου δήμου, ἀνάγκη πάντως νὰ εἶναι καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου τῆς πρωτεύουσῃς, ὅστις ὁμοῦς πρέπει νὰ ἔχῃ ἀρτίαν ἐκπαίδευσιν ἐν τοῖς διδασκαλείοις, ὑπηρεσίαν τοῦλάχιστον πενταετῆ καὶ τὸν πρῶτον βαθμόν. Ὁ διευθυντὴς οὗτος θὰ εἶναι καὶ ὁ δημοτικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τοῦ δήμου ἐνεργῶν καὶ συμπράττων πρὸς τὸν νομαρχιακὸν ἐπιθεωρητὴν, ὅστις εἶναι μέλος τοῦ κεντρικοῦ συμβούλου καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας, ἐκλέγεται δ' ἐκ τῶν χρησιμευσάντων ἐπὶ πενταετίαν διευθυντῶν τῶν διδασκαλείων τοῦ Κράτους.

3) Ἡ ἱεραρχικὴ τῶν διαφόρων σχολικῶν συμβουλίων ἐξάρτησις, μάλιστα ὅταν εἶναι τέσσαρα τοιαῦτα καὶ περισσότερα, ἀφαιρεῖ τὴν αὐτοτέλειαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῶν ὑποδεεστέρων, ἐλαττώνει τὸ κύρος αὐτῶν καὶ ποιεῖ αὐτὰ ἄτολμα καὶ ἀπρόθυμα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβαλλομένων αὐτοῖς καθηκόντων, ὅταν γινώσκωσιν ὅτι ἡ λήψις παρ' αὐτῶν μέτρων πολλὰκις κατεπειγόντων καὶ σωτηρίων ὑποκειται εἰς τὴν ἔγκρισιν τῶσων ἄλλων ἀνωθεν αὐτῶν ἰσταμένων ἐξουσιῶν, αἵτινες μακρὰν κατὰ τόπον ἐδρεύουσαι δὲν ἔχουσι τὸ ὅμοιον ἐνδιαφέρον, ὃ ἔχουσι τὰ ἐπιτόπια συμβούλια.

4) Ἄλλο ἐλάττωμα, ἴσως τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι ὅτι ἀναθέτει τὴν πολὺπλοκὸν καὶ δυσχερῆ τῶν σχολείων διοίκησιν εἰς ἀνθρώπους πολυασχόλους, οἷος εἶναι ὁ δήμαρχος, ὁ ἐπαρχος, ὁ νομάρχης καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῶν σχολικῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν, ἅπερ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν δύνανται ἢ νὰ θεωρῶσιν ὡς πάρεργον τὴν διοίκησιν τῶν σχολείων.

Ἐν δὲ καλὸν εὐρίσκωμεν ἐν τῷ συστήματι τούτῳ τῆς σχολικῆς διοικήσεως ὅτι γίνεται χρῆσις τοῦ συστήματος τῶν συμβουλίων, ὅπερ παρέχει μείζονας ἐγγυήσεις περὶ δικαιότερας χρήσεως τῆς ἐξουσίας καὶ ἀποφυγῆς αὐθαιρεσιῶν καὶ σφαλμάτων πρὸς τε τὰ σχολεῖα καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους. Τοσοῦτον δὲ προκρίνομεν τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διοικήσεως ἀπὸ τὴν γραφειοκρατίαν, ὅστε ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐν τῷ ὑπουργείῳ, ἐνθα ὁ σχολικὸς νόμος τηρεῖ τὸ σύστημα τῆς γραφειοκρατίας, νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα τῶν συμβουλίων. Βεβαίως ἐν τῷ συστήματι τῆς γραφειοκρατίας παρατηρεῖται ταχύτης περὶ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ τόσαι πλάναι ἐκεῖ εἰσχωροῦσι καὶ αὐθαιρεσίαι, ὅστε νομίζομεν ὅτι ἔχομεν καθῆκον χάριν τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκάλων προθύμως νὰ ἀνταλλάξωμεν τὴν ταχύτητα τῆς ἐκτελέσεως πρὸς τὴν περισκεψιν καὶ τὸ μεμετρημένον καὶ ἐξηκριβωμένον τῶν ἀποφάσεων τοῦ συμβουλίου.

Ὡστε εἰς πᾶσαν τῶν σχολείων ἡμῶν νέαν διοργάνωσιν πρέπει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰ ἐξῆς.

1) Τὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν θὰ ἐξαρτήσωμεν τὴν περὶ

τῶν σχολείων ἡμῶν ἐπιμέλειαν, νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν ἐγγύτερα εἰς τὰ σχολεῖα, νὰ ἐνδιαφέρονται ἀμέσως εἰς τὴν προκοπὴν αὐτῶν καὶ νὰ εἶναι ἱκανὰ εἴτε πάντα εἴτε τοῦλάχιστον τούτων τινὰ νὰ ἀντιλαμβάνωνται ὀρθῶς τῆς ἀποστολῆς τῶν σχολείων καὶ νὰ κρίνωσιν ἀσφαλῶς τὰ ἐν αὐτοῖς γινόμενα.

2) Νὰ ἀποφεύγωμεν πάντα πολὺπλοκὸν διοργανισμόν, ὅστις περιπλέκει τὰ πράγματα καὶ καλύπτει τοὺς ὑπευθύνους. Δύο συμβούλια, ἐν ἐν τῇ περιφερείᾳ καὶ ἐν ἐν τῷ κέντρῳ εἶναι ἀρκετὰ πρὸς κανονικὴν τῶν σχολείων διοίκησιν καὶ πρόδον.

3) Ἐπειδὴ τὸ κεντρικὸν συμβούλιον πρέπει νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸ ἐξ αὐτοφίας γνώσιν τῶν γινομένων, εἶναι ἀνάγκη τοιοῦτος διοργανισμὸς νὰ ἐξαιρεθῇ, ὅστε νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ κέντρου καὶ περιφερείας διαρκὴς ἐπικοινωνία διὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σχολείων γινομένης ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου.

Συμφώνως πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας ἀρχὰς ἐπιθυμοῦμεν.

1) Νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκάστου δήμου σχολικὸν συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐξ ἐπτὰ προσώπων, ἐν οἷς νὰ συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῆς πρωτεύουσῃς.

2) Νὰ ἰδρυθῇ κεντρικὸν συμβούλιον ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν σχολείων καὶ τῶν διευθυντῶν τῶν διδασκαλείων.

3) Ἡ ἰδρυσις, συντήρησις καὶ προικοδότησις τῶν σχολείων νὰ ἀφεθῇ εἰς ἐκάστην πόλιν καὶ κώμην ὑποχρεομένην διὰ νόμου νὰ ἰδρύσῃ καὶ συντηρῇ σχολεῖον. Ἐκαστὸν σχολεῖον θὰ ἔχῃ τὸ ταμεῖόν του, εἰς ὃ θὰ εἰσέρχωνται εἰδικοὶ φόροι προωρισμένοι διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, παντοῖαι δωρεαί, μέρος τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐκκλησίας, συνδρομὴ τοῦ δημοσίου, διδάκτρα τῶν μαθητῶν καὶ ἄλλα εἰσοδήματα. Τὰ χρήματα ταῦτα θὰ εἰσπράττωνται καὶ θὰ κατατίθενται ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ δήμου, θὰ καταγράφωνται ἐν ἰδίᾳ μερίδι δι' ἕκαστον σχολεῖον τοῦ δήμου καὶ θὰ δαπανῶνται μόνον πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου αὐτοῦ καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο. Οἱ δημοδιδάσκαλοι θὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ τοῦ συμβουλίου καὶ θὰ διορίζωνται τῇ προτάσει αὐτῶν ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον τοῦλάχιστον ἐπὶ μίαν πενταετίαν, ἀναλαμβάνοντων ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων ὀρισμένας ὑποχρεώσεις, ὧν ἡ ἀθέτησις συνεπάγεται εὐθύναις καὶ ἀποζημιώσεις.

4) Ἡ πολιτεία, ἐνδιαφερομένη καὶ αὐτῇ ὁμοίως εἰς τὴν καλὴν τῶν σχολείων λειτουργίαν, νὰ ἀσκῇ διαρκῆ ἐλεγχον τῶν γινομένων ἐν αὐτοῖς ἐργασιῶν διὰ τῶν τακτικῶν αὐτῆς ἐπιθεωρητῶν ἀνδρῶν ἀνωτέρας παιδείας καὶ παιδαγωγικῆς μορφώσεως, ὧν τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ἔχῃ δέκα πρὸς ἐπιτόπιον τῶν σχολείων ἐπιθεωρητῶν καὶ καθοδηγητῶν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν σχολικῶν συμβουλίων εἰς τὸ κανονικὸν καὶ τὸ πρέπον.

Τοιαύται είναι αι θεμελιώδεις ἀρχαὶ ἡμῶν περὶ νέου τῆς σχολικῆς διοικήσεως διοργανισμοῦ. Ὡς δύναται καὶ μόνος ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐννοήσῃ, ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν τὴν τῶν σχολείων ἐπιμέλειαν νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὰς κοινότητας αὐτάς, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἀναντιρρήτως ἐνδιαφέρονται μᾶλλον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν καλὴν τῶν σχολείων ἐργασίαν. Σήμερον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν σχολικὴν διοίκησιν ἐκ τοῦ κέντρου ἀπορρέουσαν, ἀντίθετον ἄρα πρὸς τὴν παρ' ἡμῶν προτεινομένην καὶ νομίζομεν ὅτι ἡ ἐπιτοπία τοῦ ἀντικειμένου τούτου πείρα εἶναι τοιαύτη, ὥστε πάντες ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτῆς. Ἄν ἀφεθῇ εἰς τὰς κοινότητας ἢ ἰδρυαὶς καὶ συντήρησις σχολείων, νομίζω ὅτι πᾶσαι θὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ ἀποκτήσωσι τοιαῦτα καὶ θὰ εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῶν σχολείων, ἃ σήμερον ἰδρῦει καὶ παραλῦει καὶ καταλύει ἡ πολιτεία κατὰ τὰς ἀπειθήσεις τὰς φρακτικὰς καὶ ἀλόγους. Ἡ πολιτεία διὰ τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος, ὅπερ ἐφήρμοσεν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐναντίον μάλιστα τῆς σχολικῆς νομοθεσίας, κατώρθωσε ἐν μέγα κακῶν νὰ προξενήσῃ, νὰ ἀποξενώσῃ τὴν οἰκογένειαν ἀπὸ τῶν σχολείων, πρὸς ἃ φύσει εἶναι συνδεδεμένη καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἢ πλήρης τῶν σχολείων χαλάρωσις πρὸς λύπην καὶ ἀγανάκτησιν τῶν γονέων καὶ πρὸς βλάβην τῶν μαθητῶν. Καὶ νομίζω ὅτι ἐκπληροῦμεν εὐχὴν τῶν γονέων φροντίζοντες νὰ ἀνατεθῇ αὐτοῖς ἡ περὶ τῶν σχολείων φροντίς, ὧν αἱ εὐχαὶ καὶ τὰ παράπονα θὰ εὐρίσκωσιν ἐν τῷ τοπικῷ σχολικῷ συμβουλευτικῷ ἐκτίμησιν καὶ προσοχῇ καὶ ταχεῖαν θεραπείαν. Ἄλλὰ καὶ ἡ πολιτεία κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς διατηρεῖ ἀνεπαφὰ τὴν δίκαιάν της καὶ διὰ τῶν ἐπιθεωρητῶν αὐτῆς κατερχομένη εἰς τὰ πράγματα αὐτὰ τὰ συγκεκριμένα καὶ ἐπιτοπῶς ἀντιλαμβανόμενη τῶν ἐργασίων τῶν σχολείων, τῶν γυμνασίων καὶ εὐχῶν τῶν γονέων, ἀφρεῖ διὰ τοῦ ὄγκου καὶ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτῆς τὰ προσκόμματα καὶ ὑποβοηθεῖ διὰ τῶν ὀδηγῶν τῆς καὶ τῶν συμβουλῶν τῆς εἰς τελειότερον καὶ κανονικώτερον τῶν σχολείων βίον.

Ἄλλὰ καὶ τοὺς καλοὺς διδασκάλους θὰ ὠφελήσῃ σπουδαίως ὁ διοργανισμὸς αὐτός. Οἱ ἀληθεῖς διδασκαλοὶ θὰ ἐπισπάσωσι τὴν ἀγάπην τῶν γονέων, οἵτινες θὰ εἶναι αὐτῶν φίλοι καὶ προστάται καὶ θὰ φιλοτιμῶνται παντὶ τρόπῳ νὰ περιθάλωσιν αὐτούς, ἵνα μένωσι διαρκῶς ἐν τῷ σχολείῳ τῶν διδασκάλων. Καὶ οὕτως θὰ ὑπάρξῃ μία εὐγενὴς ἀμιλλα τῶν διδασκάλων, ἵνα εὐαρεστῶσι τοῖς γονεῦσι καὶ τῇ πολιτείᾳ, παρ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ περαιτέρω αὐτῶν διατήρησις καὶ συντήρησις, ἐν ᾧ ὡς ἔχουσι σήμερον τὰ σχολικὰ ἡμῶν πράγματα, οἱ καλοὶ διδασκαλοὶ πρὸς λύπην τῶν γονέων πολλὰκις ἀπολύονται καὶ μετατίθενται, διότι τοιαύτας προτάσεις ὑποβάλλουσι περὶ αὐτῶν οἱ κομματάρχαι τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ὧν ἀποκλειστικὴ μέριμνα εἶναι ἡ διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμιτοῦ μέσου ἐνίσχυσις τοῦ κόμματος.

Πλήρη διοργανισμὸν τῶν σχολείων ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ἀρχῶν αὐτῶν εἶχομεν ἐν ἔτει 1891 ἐκπονήσῃ ὡς γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τότε τῶν δημοτικῶν σχολείων, οὗ διοργανισμοῦ μέρη καὶ ταῦτα μεταβληθέντα δυστυχῶς ἐνιαχοῦ ἐπὶ τὸ χεῖρον ὑπέβαλεν ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐξέδωκεν ἐν ἰδίῳ τεύχει, ἀλλὰ δὲν ἐψηφίσθησαν, διαλυθείσης τότε τῆς βουλῆς. Νομίζομεν ὅτι εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ συνταχθῇ νέος διοργανισμὸς τῶν σχολείων ἀπλοῦστερος καὶ σκοπιμώτερος τοῦ ὑπάρχοντος καὶ νὰ χειραφετηθῇ ἡ παιδεία ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας, ἥτις μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὑπερέβη πᾶν ὄριον ἀσημωσύνης καὶ φρακτικῆς ἐμπαθείας, προεξάρχοντος μάλιστα εἰς τοῦτο τοῦ διαβοήτου διὰ τὸν καταδικωτικὸν τῶν ζῆλον τμηματάρχου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δὲν εὗρον ἔλεος οἱ κάλλιστοι τῶν δημοδιδασκάλων, ὅστις ὠνευρέθη νὰ προκίση τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ γένος τῶν γραμματιστῶν διαλύων διδασκαλεῖα, διαλύων δημοτικὰ σχολεῖα, παύων διευθυντὰς διδασκαλείων, καθηγητὰς, διδασκάλους, τὰ πάντα ἀποσυνθέτων καὶ καταστρέφων, μέχρις οὗτο εὐδοκῆσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἐπέλθῃ καὶ αὐτοῦ ἡ σειρά, ἥτις δὲν θὰ βραδύνῃ κατὰ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν καὶ οὕτω σωθῶσι τὰ σχολεῖα καὶ ἡ παιδεία ἀπὸ φαντασιοπληξίας καὶ ἀλογίας ἀνθρώπων, οὓς στέλλει ὁ Θεός, ἵνα μὴ χαθῇ ἡ μωρία ἀπὸ τὸν κόσμον.

**ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΚΑΘΙΔΡΥΜΑ**

ὑπὸ
Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Ἐπιτανήσου.
(συνέχεια καὶ τέλος ἰδὲ Ἐκπαίδ. 31).

Ἄνευ τῶν βαθμιαίων τούτων μεταβολῶν δυνάμεθα μὲν νὰ κρατήσωμεν τὸν παῖδα καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἀγωγῆς ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς τάξεως, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ μορφώσωμεν τὸ φρόνημα αὐτοῦ.

Μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα, εἰς τὴν ἐξέτασιν δηλ. τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὡς παιδαγωγικοῦ καθιδρύματος.

Διὰ πολλῶν τρόπων τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μορφώνει τὸν χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἢ μᾶλλον ῥίπτει τὰ σπέρματα τοῦ μέλλοντος αὐτῶν χαρακτῆρος, διότι κυρίως ὁ χαρακτῆρ δὲν μορφοῦται ἐν τῷ σχολείῳ, ἀλλ' ἐν τῷ βίῳ πᾶν δ' ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ἢ ἐξωτερικὴ δηλ. αὐτοῦ διάταξις, ὁ ἐσωτερικὸς ὁργανισμὸς, ἢ πρὸς ἀλλήλους συναναστροφὴ τῶν μαθητῶν, ἢ διδασκαλία, ἢ προσωπικότης τοῦ διδασκάλου, ἔχει ἐπιρροὴν τινα, καλὴν ἢ κακὴν, ἐπὶ τοῦ φρονήματος τῶν μαθητῶν.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν διάταξιν ἀνήκουσι ἡ θέσις καὶ ὁ τόπος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ διδασκατηρίου καὶ τὰ ἐπιπλα, ἅτινα ἀμέσως μὲν ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν σωματικὴν ἀγωγήν, ἐμμέσως δὲ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν Ἐπει-

δὴ ὅμως ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη διάταξις δὲν εἶναι ἔργον τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ τῶν διοικητικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν, εἶναι περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ τοῦ ἄλλως σπουδαιοτάτου τούτου θέματος.

Μείζονα σημασίαν ἔχει ὁ ἐσωτερικὸς τοῦ σχολείου ὁργανισμὸς ἢ ἡ πειθαρχία, ἐξ ἧς πρὸ πάντων ἐξαρτᾶται τοῦ σχολείου ἡ προκοπή. Καλοῦμεν δὲ πειθαρχίαν τὸ σύνολον τῶν μέτρων, ἅτινα ὁ διδάσκαλος λαμβάνει πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου. Ἡ ἐξοικειώσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σχολικὴν τάξιν καὶ οἱ ἀπόκτησις τοῦ σχολικοῦ ἥθους εἶναι ἔργον τῆς ἀσκήσεως, ἥτις πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν. Ἡ βῆσις τῆς πειθαρχίας τίθεται διὰ τῆς παιδονομίας, ἀλλ' ἡ περὶ αὐτῆς φροντίς ἐξακολουθεῖ καὶ μετέπειτα κατὰ τὴν κυρίως ἀγωγήν, ἥτις μεταχειρίζεται τὰ αὐτὰ μέσα, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ πνεύματι.

Ἐν τῇ παιδονομίᾳ π. χ. ἡ πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀγάπη προτρέπει τὸν μαθητὴν νὰ παρακολουθῇ τὴν βούλησιν αὐτοῦ, τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου ἀναγκάζει τὸν μαθητὴν νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὸν ἀνώτερον ἐν τῇ κυρίως ἀγωγῇ ἢ μὲν ἀγάπη καθιστᾷ πλέον αἰσθητὰ τὰ δειγμάτων τῆς ἐπιδοκιμασίας ἢ ἀποδοκιμασίας τοῦ διδασκάλου, τὰς προτροπὰς αὐτοῦ, τὰς ἀπγορευσεις καὶ αὐτὰς τὰς ποινὰς, τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου ἐνισχύει εἰς τὸν μαθητὴν τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς κρίσεως αὐτοῦ.

Ἡ μὲν παιδονομία διὰ τῆς ἐπιτηρήσεως ἐπισκοπεῖ τὰς πράξεις τοῦ μαθητοῦ, ὅπως προλάβῃ πᾶσαν παρεκτροπὴν, ἢ δὲ κυρίως ἀγωγή παρακολουθεῖ τὰς πράξεις τοῦ μαθητοῦ, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἐξακριβώσῃ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτοῦ διαθέσεις καὶ γνωρίσῃ τί ἐν αὐτῷ πρέπει νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τί νὰ μεταβάλῃ.

Ἡ παιδονομικὴ ποινὴ ἐκφοβίζει, ἡ παιδαγωγικὴ ἠθικοποιεῖ. Διὰ ταῦτο αἱ μὲν παιδονομικαὶ ποιναὶ εἶναι αὐστηρόταται καὶ ἐπιβάλλοντα εἰς τοὺς παρὰβάτας ὠρισμένων ἐπιταγῶν ἢ ἀπαγορεύσεων, αἱ δὲ παιδαγωγικαὶ περιορίζονται ἰδίως εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν, λαμβάνουσι ὅσον τὸ δυνατόν τὸν τύπον τῶν φυσικῶν ποινῶν, αἵτινες εἶναι τὰ φυσικὰ ἐπακολουθήματα τῶν κακῶν πράξεων, καὶ ἐπιβάλλονται ὁσάκις καταπατοῦνται οἱ ἠθικοὶ νόμοι, ὁσάκις παραλείπεται ἢ ἐκπλήρωσις τινος τῶν καθηκόντων, καὶ ἂν δὲν ἐδόθη προηγουμένως ῥητὴ περὶ τούτων διαταγῇ.

Ἐν ᾧ ἡ παιδονομία ἀποκλείει τὰς ἀμοιβὰς, ἡ κυρίως ἀγωγή δέχεται αὐτάς, οὐχὶ βεβαίως τὰς ὑλικὰς, ὡς σημεῖα ἐπιδοκιμασίας τοῦ διδασκάλου, δι' ὧν ἐνισχύεται ὁ μαθητὴς εἰς τὰς καλὰς πράξεις. Ὅπως δὲ ἡ παιδαγωγικὴ ποινὴ ἐπιβάλλεται χωρὶς νὰ προσηγηθῇ προσταγῇ, οὕτω καὶ ἡ ἀμοιβὴ παρουσιάζεται ἄνευ προειδοποιήσεως ὡς καρπὸς τῆς καλῆς πράξεως τοῦ μαθητοῦ, ὡς δῶρον τῆς ἀγάπης τοῦ διδασκάλου.

Σπουδαιοτάτη δὲ ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν παρεχομένη ὠφέλεια εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ παῖς δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου καὶ τὰς δυσκολίας

αὐτοῦ, τὰς ποικιλίας τῶν χαρακτῆρων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρὸς αὐτοὺς πρέπει νὰ συμπεριφῆρηται. Ἐν τῇ οἰκογενίᾳ ὁ παῖς ἀσυνειδήτως ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων καὶ δὲν ἐκλέγει αὐτὸς ἰδίους σκοπούς, ζῆ ἐν κύκλῳ στενῷ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιορίζεται ἡ συμπάθεια καὶ ἐκτείνεται ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ σχολῇ, ἐν ἣ ἀνοίγεται εἰς τὸν μαθητὴν ὀρίζων εὐρύτερος, ἐν ἣ δὲ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων συναναστροφῆς ἐπεκτείνεται οὐσιωδῶς ἡ συμπάθεια αὐτοῦ, ἐν ἣ αἰσθάνεται τὴν κοινωνικὴν πίεσιν, συνηθίζει νὰ συναναστρέφῃται μετὰ τῶν ἄλλων, νὰ συνεργαζῆται μετ' αὐτῶν, νὰ ὑπομένῃ τὰς δικαίας αὐτῶν ἀπαιτήσεις. Πάντα τὰ ἐλαττώματα τῆς οἰκιακῆς ἀγωγῆς ἀποβιβάζονται ἐν τῇ μικρᾷ κοινωνίᾳ τῶν συμμαθητῶν, ἐν ἣ ὁ ἰκανὸς τιμᾶται, ὁ ἀγαθὸς ἀγαπᾶται, ὁ ὑπερήφανος περιφρονεῖται, ὁ ὄκηρὸς φιλοτιμεῖται ἐκ τῆς ἐργατικότητος τῶν ἄλλων, ὁ ἀδέξιος χλευάζεται, ὁ ψεύστης δὲν γίνετα πιστευτός, ὁ συκοφάντης ῥαπίζεται. Δύναται ὅμως ἀντὶ τῶν ὠφελιμάτων τούτων ἡ συναναστροφὴ τῶν συμμαθητῶν νὰ προκαλέσῃ καὶ ζημίας ἀνεπανορθώτους, ἐὰν ἐν τῇ σχολῇ δὲν ἐπικρατῇ πνεῦμα ἀγαθόν, τάξις καὶ ἐργατικότης, ἐὰν ἡ ἀμιλλα, ἥτις πρέπει νὰ ἐπικρατῇ μετὰ τῶν συμμαθητῶν, μεταβληθῇ εἰς φθόνον, ἐὰν ἐνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκούς ἐπιβλέψεως δίδεται εὐκαιρία εἰς τοὺς κακοὺς νὰ μεταδίδωσι καὶ εἰς ἄλλους τὰ ἴδια αὐτῶν ἐλαττώματα. Ἐργον τοῦ διδασκάλου εἶναι νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς σχολῆς τοὺς τὸν σοβαρὸν τούτον κίνδυνον.

Τὸ σχολεῖον παιδαγωγεῖ καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας, ἥτις εἶναι μάλιστα ἡ κυρία αὐτοῦ παιδαγωγικὴ ἐνέργεια. Παιδαγωγεῖ δὲ ἡ διδασκαλία ἐν γένει μὲν ὡς μέσον ἐνασχολήσεως, ἀποσοβοῦν τοὺς κινδύνους, οὓς ἡ ἀργία συνεπάγεται, ἰδίᾳ δὲ ὡς μέσον πνευματικῆς ἐνασχολήσεως, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκέντρωσις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀνάπτυξις πασῶν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, παράγεται ἐνδιαφέρον πολυμερές καὶ ὁ νοῦς πληροῦμενος παραστάσεων ἐχουσῶν ἀξίαν στρέφεται πρὸς τὰ ὑψηλά. Πᾶσα ὅμως διδασκαλία δὲν γίνετα πρόξενος τοιοῦτων ὠφελειῶν ὡς δεικνύεται ἐν τῇ διδακτικῇ, ἐν ἣ καὶ οἱ κανόνες, καθ' οὓς ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ διεξάγῃται, ἵνα ἀποβῇ παιδεύουσα, διὰ μακρῶν ἀναπτύσσονται. Ἐνταῦθα τονίζομεν μόνον καὶ πάλιν ὅτι ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δεσμεύῃ τὴν προσοχὴν τοῦ μαθητοῦ, νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἡ ἐργασία ἠθικοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ προφυλάσσει αὐτὸν ἀπὸ τῶν παρεκτροπῶν, διὰ τοῦτο ἡ τήρησις τῆς τάξεως εἶναι ἀδύνατος εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς ἃ ἡ διδασκαλία διεξάγεται κακῶς καὶ οἱ μαθηταὶ ἐπομένως δὲν ἐργάζονται. Τὰ σχολεῖα ταῦτα οὐδῶλος ἐκπληροῦσι τὸν παιδαγωγικὸν αὐτῶν σκοπὸν.

Μετὰ τῆς διδασκαλίας συνδέεται καὶ ἕτερον παιδαγωγικὸν μέσον ἢ διδασχὴ, ἥτις διαφέρει κατὰ τοῦτο τῆς διδασκαλίας, καθ' ὅσον παρέχει εἰς τὸν μα-

θητήν πραγματικὰς ἢ ἠθικὰς παραστάσεις οὐχὶ καθ' ὠρισμένην σειράν καὶ ἐν ὧραις τακτικαῖς, ἀλλ' ὅσακις δίδεται εὐκαιρία πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τὸν τύπον συναναστροφῆς. Διὰ τοῦτο ἡ διδασχὴ ἀρμόζει μᾶλλον εἰς τὴν κατ' οἶκον ἀγωγὴν. Οὐδὲν ἥττον, ἐπειδὴ ἡ διδασχὴ μεταδίδει τὰς παραστάσεις καθ' ἣν στιγμὴν ὁ μαθητὴς εἶναι πρόθυμος νὰ παραλάβῃ ἴσως μάλιστα καὶ ἐπιζητεῖ αὐτάς, δικαίως θεωρεῖται ἰσχυρὸν παιδαγωγικὸν μέσον, οὕτινος καλὸν εἶναι καὶ ὁ διδάσκαλος νὰ κάμνῃ χρῆσιν. Εὐκαιρίαν πρὸς τοῦτο παρέχουσιν εἰς αὐτὸν οἱ περίπατοι, αἱ μεγαλύτεραι ἐκδρομαὶ καὶ διάφορα γεγονότα τοῦ σχολικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου.

Ἰσχυρότατον τέλος παιδαγωγικὸν μέσον εἶναι τὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖον δὲν δεῖκνύει ἀπλῶς ὡς τὰ ἄλλα παιδαγωγικὰ μέσα τί πρέπει νὰ γένη, ἀλλ' ἐμπράκτως διδάσκει καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτέλεσεως, ἢς τὸ κατορθωτὸν θέτει ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Διὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα περισσότερον ἢ τὰ ἄλλα μέσα ἐνισχύει καὶ προτρέπει τοὺς ἄλλους εἰς ἀπομίμησιν, ἂν μάλιστα ὁ παρέχων αὐτὸ εἶναι σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐπομένως πρέπει νὰ παιδαγωγῇ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος, ἐπισφραγίζων δι' αὐτοῦ πάντα τὰ ἠθικὰ αὐτοῦ διδάγματα. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ παρέχῃ ἑαυτὸν ὑπόδειγμα πάσης ἀρετῆς, ἣν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ θέλει νὰ ἐνσταλάξῃ, ἐπιδεικνύων πάντοτε καὶ πανταχοῦ διαγωγὴν τόσον ἀμειπτον, ὥστε ὄχι μόνον εἰς δικαίας ἐπικρίσεις νὰ μὴ διδῇ ἀφορμὴν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς συκοφαντίας. Τὰς ἐλλείψεις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἄς βλέπῃ ὁ διδάσκαλος μετ' ἐπιεικείας καὶ ὑπομονῆς καὶ ἄς ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι πολλὰκις αἱ ἐλλείψεις αὐταὶ ἔχουσι πηγὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τὴν διαγωγὴν, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ περιπτώσει ἄς φροντίσῃ νὰ βελτιώσῃ πρῶτον ἑαυτὸν καὶ ὕστερον τοὺς ἄλλους. Μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ παιδαγωγοῦ ἄς κατέλθῃ διὰ τῆς ἀγάπης μέχρι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ἄς εἰσέλθῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, ἵνα δυνήθῃ νὰ διαπλάσῃ αὐτάς. Μόνον τοιοῦτος διδάσκαλος ἐν γένει μὲν ἠθικός, πλήρης δὲ ἀγάπης δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολήν. Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἀγαπήσῃ, ὁ μὴ δυνάμενος νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὑψίστην ταύτην ἀρετὴν, ἣν ἠγάσεν ἡ ἐν Γολγοθᾷ θυσία, ὁ ἀπομακρυνόμενος καθ' ἑκάστην τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἄς ἀπομακρυνθῇ καὶ ἀπὸ τὰ ἀκακα παδία, διότι δὲν εἶναι ἐκεῖ ἡ θέσις του.

Οὕτω προκύπτει λοιπὸν τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ πᾶν ἐγκρατεῖ εἰς τὴν ἀτομικότητα τοῦ διδασκάλου, ὅτι πρὸς εὐδωσιν τῆς ἀγωγῆς πρὸ παντὸς ἄλλου ἀπαιτεῖται ὁ διδάσκαλος νὰ εἶναι ἠθικός. Ὁ ἀκροτελεύτιος οὗτος κανὼν εἶναι ὁ μέγιστος κανὼν τῆς παιδαγωγικῆς. Εἶθε πάντες οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἐνστερνισθῶσιν αὐτόν!

Ἡ Ἐφημερὶς ὄργανον ἐπίσημον τῆς νῦν Κυβερνήσεως δι' ἀρθρον συντεταγμένου μετὰ πολλῆς δυνάμεως

καὶ ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων κατήγγειλεν εἰς τὸ κοινὸν τὴν νοθεύσιν καὶ δολιότητα, ἣτις κρατεῖ ἐν τῷ τμηματικῇ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ὅπερ ὡς ἀπορρέον ἐξ ἐπισήμου πηγῆς καὶ μαρτυροῦν τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν τῆς νέας Κυβερνήσεως πρὸς περιστολὴν τῆς ἀκυλοσίας καὶ προστασίαν τῶν διδασκάλων ἀνάημοσιεύοντες κατωτέρω συνιστῶμεν εἰς τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων.

ΑΣΥΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΥΠΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΙΣ

Κατὰ τὸν ΒΟΘ' νόμον τῆς 6 Αὐγούστου 1892 «περὶ Ὑποδιδασκαλαλείων», τοῦτέστι περὶ καταρτίσεως «Γραμματιστῶν» ἢ γραμματοδιδασκάλων ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῶν Σχολαρχείων μαθητῶν μετὰ ἐνιαύσιον εὐδόκιμον ἐν τοῖς ὑποδιδασκαλείοις μαθητείας, «ιδρύεται εἰς ἕκαστον Νομὸν ἀνά ἓν ὑποδιδασκαλεῖον (ἀριθ. 1), λειτουργοῦν διὰ δύο δημοδιδασκάλων πρωτοβαθμίων, μισθοδοτουμένων τοῦ μὲν ἀντὶ 210, τοῦ δὲ ἀντὶ 200 δραχ. κατὰ μῆνα, πλὴν δρ. 10 διὰ γραφικὰ ἐξόδα καὶ δρ. 40 διὰ μισθὸν ἐπιστάτου (ἀριθ. 3—6). Τοῦ ὑποδιδασκαλείου ὑπάρχει ἀναπόσπαστον μέρος — συνημμένον κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ νόμου — καὶ πρότυπον γραμματεῖου, τοῦτέστι Γραμματοδιδασκαλείου, παρ' ᾧ ἀσκούνται περὶ τὸ διδάσκειν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ὑποδιδασκαλείου διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῶν διδασκάλων τούτων (ἀριθ. 13—15). Οὕτω δὲ πρὸς τὴν οὐσασιν καὶ συντήρησιν ἐκάστου Ὑποδιδασκαλείου σὺν τῷ Γραμματεῖῳ ἀπαιτεῖται ἐτησίως δαπάνη δραχ. 7,000 τοῦλάχιστον ἢτοι διὰ μισθοῦς τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἐπιστάτου, διὰ γραφικὰ ἐξόδα, διὰ προμήθειαν ὀργάνων, σκευῶν καὶ ἐπίπλων καὶ διὰ μίσθωμα τῶν καταστημάτων.

Τέλος κατὰ τὸ ἄρθρον 26 τοῦ νόμου «διὰ Β. Διαταγμάτων θὰ ὀρισθῶσιν αἱ πόλεις, ἐν αἷς θὰ ἐδρεύωσι τὰ ὑποδιδασκαλεῖα, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος ἰδρυομένων» κλπ.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου τούτου ἐξεδόθη καὶ ἐδημοσιεύθη τῇ 20 φθίνοντος μηνὸς τὸ ἀπὸ 7 τοῦ αὐτοῦ Β. Διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου «κατὰ τὸ ἐνεστὼς σχολικὸν ἔτος ἰδρύονται ἐξ ὑποδιδασκαλεῖα ἐν Βελεστίνῳ τοῦ δήμου Φερῶν, ἐν Στυλίδι τοῦ δήμου Φαλάρων, ἐν Ναυπάκτῳ τοῦ δήμου Ναυπάκτου, ἐν Κότρωνᾳ τοῦ δήμου Κολοκυνθίων, ἐν Κερτέζῃ τοῦ δήμου Καλλιφωνίας καὶ ἐν Ἰθάκῃ τοῦ δήμου Ἰθακησίων».

Οὕτω δὲ ἐνῶ ὁ νόμος ρητῶς κλυεῖται ὅτι τὰ ἰδρυόμενα ὑποδιδασκαλεῖα θὰ ἐδρεύωσιν ἐν πόλεσιν, ὁ κ. ὑπουργὸς ὤρισε χωρία καὶ κωμοπόλεις πρὸς ἰδρυσιν αὐτῶν μηδαμῶς σεβασθεὶς τὸν νόμον, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὗτος εἰσηγήσατο καὶ ὑπεστήριξεν ἐν τῇ Βουλῇ τῇ ἐπιβολῇ τοῦ ἐπιβόητου ἑλληνοφάνου Βουλγάρου

τμηματάρχου του. Τοῦ ὅτι δὲ εἰσι χωρία καὶ κωμοπόλεις αἱ ὀρισθεῖσαι αὐταὶ ἔδραι τῶν ἰδρυθέντων ὑποδιδασκαλείων ἀποδείξεις πρόχειροι διὰ τοὺς μὴ εἰδότες ἔστωσαν αἱ ἐξῆς :

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐν ἰσχύϊ στατιστικῇν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων, ἣτις καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ τε ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου ε. ε. Β. Δ. περὶ τῶν ἑκασταχοῦ τοῦ Κράτους προσηκόντων καὶ ἐπαρκῶν διδασκάλων τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως καὶ τοῦ ἀπὸ 22 τοῦ φθίνοντος μηνὸς ἐτέρου Β. Δ. «περὶ ὀρισμοῦ τῶν κατὰ τὸ ἐδάφιον τοῦ 6' ἄρθρου 2 τοῦ νόμου ΒΡΠΗ' ἀστυνομικῶν περιφερειῶν» ὁ μὲν Βελεστίνος ἔχει κατοίκους 2389, ἡ δὲ Στυλὶς 1817 — ἐν τῷ πρώτῳ Διατάγματι ἀναγράφεται ἐσφαλμένως 1966 —, ἡ Ναύπακτος 2236, ὁ Κότρωνας 352, ἡ Κερτέζη 1102 καὶ ἡ Ἰθάκη 3638, ὁ ἐστὶν αἱ μὲν τρεῖς πρῶται εἰσιν ἀναντιρρήτως κωμοπόλεις καὶ τοιαύτας ἀναγράφει αὐτάς ὀριζομένας ὡς ἔδρας ἀστυνομικῆς χωροφυλακῆς τὸ δεύτερον Διάταγμα, τὸ τρίτον, ἦτοι ὁ Κότρωνας εἶνε χωρίδιον καὶ οὐχὶ κἂν χωρίον, καὶ διὰ τοῦτο ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ ἰδρυσὶς ἐν αὐτῷ δημητ. σχολεῖου τρίτης τάξεως συνηνώθη διὰ τοῦ πρώτου Διατάγματος μετὰ χωρία Ἀλεποῦ, Καρυαλῆ, Ρηγανόχωρα καὶ Βάτα, μεθ' ὧν ἀποτελοῦσι πληθυσμὸν 526 ψυχῶν μετὰ 36 μαθητὰς, ἡ δὲ Κερτέζη εἶνε χωρίον καὶ ὡς τοιοῦτον ἀναγράφεται ἐν τῷ δευτέρῳ Διατάγματι, ἡ δ' Ἰθάκη τέλος, ἣτις ἐν τῷ Διατάγματι τούτῳ ἀναγράφεται ὡς πόλις, βεβαίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιαύτη, διότι αἱ πόλεις κατὰ παραδεδομένην ἀπάνταχοῦ ἀρχὴν, πρέπει νὰ κατοικῶνται ἐκ πεντακισχιλίων τρῶνλάχιστον κατοίκων.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς τὴν καταφανῆ ταύτην ρητὴς τοῦ νόμου διατάξεως παράβαιν πῶς θέλει εἶσθαι δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃσι τὰ ὑποδιδασκαλεῖα καὶ τὰ γραμματεῖα ἐν οἷς ὠρίσθη ἡ ἔδρα αὐτῶν μέρεσι; Πῶς θὰ εὕρωσι κατοικίαν οἱ μαθηταὶ τοῦ διδασκαλείου, οἵτινες δύναται ν' ἀνέλθωσιν εἰς 50 καὶ τοῦ συνημμένου αὐτῷ γραμματεῖου, οἵτινες δύναται ν' ἀνέλθωσιν εἰς 40 κατὰ τὸ ἄρθρον 25 καὶ 13 τοῦ νόμου ἐν τῷ Βελεστίνῳ καὶ τῇ Στυλίδι ἐν τῇ Ναυπάκτῳ καὶ τῷ Κότρωνᾳ, ἐν τῇ Κερτέζῃ καὶ τῇ Ἰθάκῃ, πῶς θὰ προμηθευθῶσιν ἐκεῖ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως; Τίνι τρόπῳ δὲ ὁ κατὰ τ' ἀκροτελεύτιον ἄρθρον 61 τοῦ Διατάγματος τῆς 7 Ἀριλίου περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ὑποδιδασκαλείων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συνημμένων πρωτύπων γραμματειῶν ἐπιτετραμμένος τὴν ἐποπτείαν αὐτῶν γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους θέλει ἀσκέῖ ταύτην;

Καὶ ἐπὶ τέλους διατὶ ἀποῦ δὲν ἐγένετο ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φθινοπώρου ἢ ἰδρυσὶς τῶν διδασκασκῶν τούτων, διατὶ δὲν ἀνεβλήθη μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτος, ὅπως μὴ δαπανᾶται ἀκόπως καὶ ἀνωφελῶς τὸ δημόσιον χρῆμα ἐν χρόνῳ προσεγγιζουσῶν διακοπῶν τῆς λειτουργίας τῶν διδασκα-

λείων, αἵτινες παρὰ τοῦ νόμου ὀρίζονται;

Οἱ κύριοι ὑπουργοὶ παρασυρθέντες εἰς τὸν κατὰ-φορον τῶν παρανομιῶν καὶ τοῦ εἰδεχθοῦς φαρμασμοῦ, οὐδαμῶς ἀναλογίζονται τὴν εὐθύνην, οἱ δὲ συνυπεύθυνοι αὐτοῖς καὶ εἰσηγηταὶ καγχάζουσιν ἐπὶ τῇ ιδέᾳ δοσιλογίας, ἐνθαρρυνόμενοι βεβαίως ἐκ τῶν κενῶν ἀπειλῶν τοῦ παρελθόντος, τοῦ τοσοῦτον οἰκτρῶς ἀνταποκριθέντος εἰς τὴν ἐπανεληλυμένην καὶ ρητὴν περὶ ἀμειλίχτου καταδιώξεως τοῦ τρικουπισμοῦ ἐντολῆν τοῦ Ἐθνους καὶ ἐξίσου ἐνεκα τούτου βλάψαντος τὸν τόπον διὰ τῆς παραλείψεως ταύτης. Ἄλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων θὰ πεισθῶσιν οἱ ἐνοχοὶ καὶ οἱ ἀμφιβάλοντες ὅτι ὁ καιρὸς τῶν κενῶν ἀπειλῶν παρήλθεν εὐτυχῶς ἀνεπιστρεπτεῖ καὶ ὅτι ἡ δικαιοσύνη τῆς πατρίδος θέλει λειτουργήσῃ ἀφεύκτως καὶ ἀδυσωπήτως μετ' οὐ πολὺ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ὑπὸ ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ

Πρώτην διευθυντοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου

Τὸ πρώτιστον καὶ ἱερώτατον καθήκον τοῦ διδασκάλου εἶναι νὰ σκέπτηται νυχθημερόν, πῶς δύναται ὁσημέραι νὰ καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον ὠφέλιμος εἰς τοὺς μαθητὰς του. Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τούτου ὀφείλει νὰ μελετᾷ καὶ καλῶς νὰ παρασκευάζηται εἰς τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην ἔχει νὰ διδάξῃ. Εἶναι ἐγκλημα νὰ παρουσιάζηται εἰς τὴν παράδοσιν, διὰ νὰ διδάξῃ, μὴ ὧν προσηκόντως παρεσκευασμένος.

Ὁ εὐσυνείδητος διδάσκαλος καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ὀφείλει νὰ διδῇ εἰς ἑαυτὸν ἀπολογισμὸν τρόπον τινα περὶ τῆς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐργασίας του, καὶ νὰ ἀποτείνῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν σοφὴν ἐρώτησιν «Τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;» Κατὰ μακρότερα δὲ χρονικὰ διαστήματα ὀφείλει ν' ἀνερευνᾷ περὶ τῶν ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν προόδων τῶν μαθητῶν του, καθιστῶν ἑαυτὸν μᾶλλον ὑπόλογον διὰ πάσας τὰς ἀνακαλυπτομένας ἐλλείψεις καὶ φιλοτιμούμενος νὰ ἐπανορθῶν αὐτάς.

Ἄλλ' ὁ διδάσκαλος ἔχει καθήκοντα καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἢ μᾶλλον πρὸς τὸ ἐπαγγελλόμενον του. Ὄφείλει νὰ βελτιοῦται, νὰ γίνηται πολυμυθέστερος, ἐμπειρότερος, σοφώτερος. Ἐκτὸς λοιπὸν τῆς μελέτης πρὸς προπαρασκευῆν του διὰ τὴν διδασκαλίαν πρέπει νὰ μελετᾷ καὶ ἄλλα συγγράμματα, ἐξ' ὧν δύναται νὰ ἀντλή νέας γνώσεις καὶ τελειοτέρας· διότι οὐδεὶς ἐξέρχεται τέλειος οὔτε ἐκ τοῦ πανεπιστημίου ἐπιστήμων οὔτε ἐκ τοῦ διδασκαλείου διδάσκαλος· μόνον δὲ διὰ τῆς ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ διὰ τῶν παρατηρήσεών του τελειοποιεῖται ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἔργου του.

Ὁ δημοδιδάσκαλος ὀφείλει κατὰ πρῶτον νὰ εἶναι ἐνήμερος τῶν εἰς τὸν κύκλον τῶν γνώσεών του καὶ τοῦ ἐπαγγελλομένου του ἐκάστοτε γινομένων προόδων.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι συνδρομητῆς εἰς εἰδικόν τι περιοδικὸν καταλλήλων εἰς τὸν σκοπὸν του, νὰ προμηθεύηται δὲ πᾶν βιβλίον πραγματευόμενον περὶ παιδαγωγικῶν καὶ εκπαιδευτικῶν θεμάτων καὶ μάλιστα περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄλλ' ὁ Ἕλλην δημοδιδάσκαλος πρέπει νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ἀριστοὶ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν ὑμετέρων προγόνων· διὰ τοῦτο ὅσον δύναται ἄς μελετᾷ ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὴν περὶ παιδῶν ἀγωγῆς πραγματείαν αὐτοῦ, τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πλάτωνος, τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους, τὸν παιηγγοικὸν καὶ ἀρειοπαρικὸν τοῦ Ἰσοκράτους, τὸν κατὰ Ἀσκρατοῦς λόγον τοῦ Λυκούργου καὶ ἄλλους τοιοῦτους.

Εἰς τὸν φιλομαθῆ καὶ φιλότιμον διδάσκαλον καὶ αἱ μακρὰ τοῦ χειμῶνος νύκτες καὶ αἱ μακρὰ τοῦ θέρους ἡμέραι παρέχουσιν ἰκανὰς ὥρας πρὸς ἰδιαιτέρην μελέτην, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἔχη στενάς σχέσεις μὲ τὰ κληρονομία καὶ ἄλλους τόπους χρόνου καὶ χρήματος ἀπωλείας.

Ταῦτα εἶναι τὰ οὐσιώδη προσόντα καὶ ὑψηλὰ καὶ θήκοντα τοῦ ἀληθοῦς διδασκάλου· ταῦτα ἀνυψοῦσι τὸν διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εἰς τὴν προσήκουσαν περιωπὴν καὶ ἀνκδεικνύουσι τὸν διδασκαλικὸν ἀληθῆ ἠθικὸν ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον ὅσοι πρέπει νὰ εἶναι. Τοιοῦτοι δὲ μόνον διδασκαλοὶ δύνανται ν' ἀνοίξωσιν εἰς τὸ ἔθνος εὐρεῖν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ πρόοδον, τὴν ἰσχύν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ἐκ Κορίνθιας. Πάντα παρ' ἡμῖν βαίνουνσι κακῶς, πάντα καὶ τὰ τῆς παιδείας καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τὰ τῆς διοικήσεως φαίνονται ἔχοντα σπουδαιότητα ἐλλείψεις, ἄς πᾶς τις συνορᾷ, ὅστις ζῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. Ἐσχάτως δὲ μάλιστα τὰ τῆς παιδείας ἐφθασαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς ἀθλιότητος καὶ καθήκον ἔχουσι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ νὰ ὑψώσωσι φωνὴν πρὸς περιστολὴν τῆς αὐθαιρησίας καὶ παῖσιν τῶν δεινῶν, ἃ μαστίζουσι τὸν κλάδον τοῦτον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον γράφω καὶ ἐγὼ τὴν γνώμην μου, ἃς ἐργασθῶσι δὲ καὶ πάντες οἱ συνδέελοι μοι διαμαρτυρούμενοι διὰ τὴν ἀθλιότητα, εἰς ἣν ἐρριψαν τὸν διδασκαλικὸν κλάδον κατὰ τὸ τελευταῖον μάλιστα τοῦτο ἔτος οἱ τὰ τῆς παιδείας διέποντες διὰ νομοθετημάτων ἀστέρων καὶ ἀσκόπων καὶ διὰ συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους ἀξίας πάσης κατακρίσεως.

Προκειμένου νὰ ἀνεγερθῆ οἰκοδομημὰ τι μεγίστην προσοχὴν καταβάλλεται εἰς τὴν στερεὰν κατασκευὴν τῶν βάσεων. Ἄν αὗται εἶναι σαθεαί, ὅσον καλὸν καὶ ἂν κτισθῆ τὸ ἄλλο οἰκοδομημὰ, θὰ εἶναι καὶ τοῦτο σαθρόν· τοῦτο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ, βάσις αὐτῆς εἶναι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, καὶ ἐργάτης ἐμπειροῦς ὁ δημοδιδάσκαλος. Ἄλλ' ὁ κτιστής, ἵνα οἰκοδομήσῃ,

δεῖται καὶ τέχνης περὶ τὸ κτίειν, ἀλλὰ καὶ ὄργανον καταλλήλων, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ. Οὕτω καὶ ὁ δημοδιδάσκαλος δεῖται ὄχι μόνον τῆς τέχνης τοῦ διδάσκειν, ἀλλὰ καὶ τῶν καταλλήλων διδασκτικῶν ὀργάνων. Ἄλλὰ ποῦ σχολεῖα; ποῦ θρανία; ποῦ πίνακες διάφοροι καὶ χάρται; Τί δύναται ἄνευ τούτων πάντων νὰ πράξῃ εἰς διδασκαλός; Καὶ ὅμως ὁ ταλαίπωρος ἀγωνίζεται, θυσιάζει, καταβάλλει κόπους ὑπερανθρώπους, προσπαθεῖ ὅπως δύναται διὰ παντὸς μέσου νὰ κατορθώσῃ τι. Τί δὲ λαμβάνει ὡς ἀντάλλαγμα τῶν κόπων του, τῶν θυσιῶν του, τῆς ὑγείας του; μεταθέσεις, παύσεις, στερήσεις, τοῦ μισθοῦ του ἐπὶ μῆνας τρεῖς καὶ πέντε ἐνίοτε καὶ δέκα, ἐξευτελισμούς. Καὶ παρὰ τίνων; παρ' ἐκείνων, φεῦ, οὐς νομίζει πατέρας αὐτοῦ, ἐν ᾧ αὐτοὶ δεικνύονται, φρονεῖς, λησταί, νεκροθάπται τῆς παιδείας. Πῶς σεῖς, οἵτινες μᾶς διευθύνετε, ἀπαιτεῖτε νὰ σεβώμεθα τοὺς νόμους, ὅταν σεῖς δίδοντες ἡμῖν καλὸν παράδειγμα ἀυστόλως παραβαίνετε τούτους; Διὰ τί κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἔτους παρανόμως κάμνετε μεταθέσεις, παύσεις, καταργεῖτε σχολεῖα, ἀνασυνιστᾶτε πάλιν κατηρηγμένα; Διὰ τί ἄνευ οὐδενὸς λόγου τῆς ὑπηρεσίας ἀπολύετε τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ ἀφαιρεῖτε παρ' αὐτῶν τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας των καὶ πρὸς ἐμπαιγμὸν μείζονα τῆς κοινωνίας διορίζετε εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν μαθητὰς τοῦ σχολαρχείου μὲ τὸ ὄνομα τοῦ γραμματιστοῦ διὰ νὰ στραβῶσιν καὶ ἀπομωράνουν τὸν ἑλληνικὸν λαόν; Ἀλλὰ δι' ἐσχυρίζεσθε ὅτι δὲν ἔχετε χρήματα διὰ τακτικούς διδασκάλους. Τοῦτο εἶναι πικρὰ εἰρωνεία, οἱ σπαταλῶντες τὸν δημόσιον πλοῦτον ἐκεῖ, ἐνθα δὲν πρέπει, λαμβάνουσι ἥθος φιλαργύρου προκειμένου περὶ σχολείων τοῦ λαοῦ.

Κύριοι μεγάλοι, ὁ λαὸς ὁ Ἑλληνικὸς πληρῶναι βαρεῖς, βαρυτάτους φόρους, καὶ δίκαιον εἶναι εἰς ἀντάλλαγμα νὰ ἔχη ἐν σχολεῖον τοῦλάχιστον δημοτικὸν καλόν. Ἄλλὰ ποῦ νοῦς, ποῦ καρδιά, διὰ τοιαῦτα πράγματα. Ἦθελον λάβῃ τὴν τόλμην νὰ ἀπευθύνωμεν ἐρώτησιν εὐσεβάστως πρὸς τὸν κ. τμηματάρχην τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, πρὸς τὸν πατριάρχην τοῦτον τῶν γραμματιστῶν, πότε οὗτος λαμβάνει τὸν μισθὸν του καὶ πόσος εἶναι ὁ μισθὸς καὶ τίνας ὑπηρεσίας προσφέρει ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μισθοῦ, καὶ ἂν δὲν νομίζῃ συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀρχάς του νὰ περικοπῆ κατὰ τι καὶ αὐτοῦ ὁ μισθὸς χάριν τῶν γινομένων οἰκονομιῶν ἢ μᾶλλον ἂν δὲν φρονῆ ὅτι σκοπιμώτερον εἶναι νὰ μὴ λειτουργῇ αὐτὸ τὸ τμήμα, ὡς κατήντησε, ἢ πηγὴ αὐτῆς κακοδαιμονίας τῶν δημοδιδασκάλων. Ἡμεῖς, οἵτινες δοκιμάζομεν τὴν ἀθλιότητα τῆς κακῆς διοικήσεως, ἠθέλομεν τὸ τοιοῦτο μέτρον χαιρετίσῃ εὐφροσύνως ὡς ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν μας. Ἀφ' οὗ ζητοῦν τὴν ἐξόντωσιν μας, ἃς φέρουν νὰ μᾶς καταστρέψουν ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχὶ εἰδικοί παιδαγωγικοί. Ἡ ἐπιστήμη ἢ παιδαγωγική εἶναι ἡ εὐγενεστάτη καὶ χριστιανικωτάτη τῶν ἐπιστημῶν καὶ εἶναι ἀνόσιον ἐν ὀνόματι αὐτῆς νὰ διαπράττωνται κατὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκάλων τὰ κακοηθέστατα πράγματα. Φεισθῆτε τῆς ἐπιστήμης καὶ καταστρέψατε ἡμᾶς ἀμειθόδως καὶ ἀπαιδαγωγῆτως. Ἡ παιδαγωγική, ἥς ἡμεῖς εἴμεθα μικροὶ καὶ ταπεινοὶ θεράποντες, θὰ ἐκδικήσῃ ἡμᾶς θάσον ἢ βράδιον. Τοῦτο ἀνήμερον νὰ ἴδωμεν καὶ θὰ ἴδωμεν.

